

Mot en EU-strategi för internationella kulturella förbindelser

Sammanfattning

Utskottet har granskat Europeiska kommissionens meddelande till Europaparlamentet och rådet Mot en EU-strategi för internationella kulturella förbindelser (JOIN(2016) 29 slutlig).

Utskottet föreslår att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Granskat dokument

Europeiska kommissionens meddelande till Europaparlamentet och rådet Mot en EU-strategi för internationella kulturella förbindelser (JOIN(2016) 29 slutlig).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets granskning	5
Mot en EU-strategi för internationella kulturella förbindelser	5
Särskilt yttrande	10
Mot en EU-strategi för internationella kulturella förbindelser (SD)	10
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över granskade dokument	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Mot en EU-strategi för internationella kulturella förbindelser

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Stockholm den 4 maj 2017

På kulturutskottets vägnar

Olof Lavesson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Olof Lavesson (M), Gunilla Carlsson (S), Peter Johnsson (S), Cecilia Magnusson (M), Agneta Gille (S), Aron Emilsson (SD), Saila Quicklund (M), Björn Wiechel (S), Per Lodenius (C), Niclas Malmberg (MP), Isabella Hökmark (M), Anna Wallentheim (S), Angelika Bengtsson (SD), Bengt Eliasson (L), Rossana Dinamarca (V), Roland Utbult (KD) och Azadeh Rojhan Gustafsson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Talmannen har efter samråd med gruppledarna beslutat att Europeiska kommissionens meddelande till Europaparlamentet och rådet Mot en EU-strategi för internationella kulturella förbindelser (JOIN(2016) 29 slutlig) ska behandlas av riksdagen i enlighet med 9 kap. 20 § riksdagsordningen. Kammaren hänvisade ärendet till kulturutskottet för granskning den 26 oktober 2016.

Utskottets granskning

Mot en EU-strategi för internationella kulturella förbindelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.
Jämför det särskilda yttrandet (SD).

Inledning

Att främja mångfald genom internationella kulturella förbindelser är en viktig del av EU:s roll som global aktör. EU har ett åtagande att både främja internationella kulturella förbindelser genom stöd och hjälp till tredjeland och främja bilden av unionen och EU-medlemsstaternas olika kulturer genom kulturell diplomati. EU är en viktig partner till Förenta nationerna och har ett nära samarbete med Unesco för att skydda världens kulturarv.

Europeiska kommissionen konstaterar i meddelandet att det globala kulturella landskapet har förändrats snabbt under de senaste årtiondena. Efterfrågan på utbyten och interkulturellt samarbete har ökat i takt med den digitala revolutionen. Vidare menar kommissionen att kulturen har en stor potential att bidra till att överbrygga splittringar, stärka bräckliga samhällen och förbättra internationella förbindelser. Enligt kommissionen uppfattas EU av omvärlden som rik på kulturarv och med dynamiska kreativa krafter. Kulturell mångfald bör därför utgöra en integrerad del av Europeiska unionens yttre åtgärder.

I det gemensamma meddelandet beskrivs vad unionen redan gör för att bidra till internationella kulturella förbindelser. Det innehåller också förslag om hur EU:s internationella kulturella förbindelser kan utvecklas för att ytterligare bidra till unionens mål att främja internationell fred och stabilitet, trygga mångfalden och stimulera sysselsättning och tillväxt.

Vägledande principer för EU:s åtgärder

I meddelandet anförts att EU:s åtgärder på området kulturella förbindelser bör läggas upp enligt följande principer:

- främja den kulturella mångfalden och respekten för de mänskliga rättigheterna
- främja ömsesidig respekt och interkulturell dialog
- säkerställa respekten för komplementaritet och subsidiaritet
- främja ett övergripande synsätt på kultur
- främja kultur via befintliga samarbetsramar.

Förslag

I meddelandet föreslås tre pelare för att göra framsteg i arbetet med en EU-strategi för internationella kulturella förbindelser.

De föreslagna vägledande principerna för EU:s åtgärder på området kulturella förbindelser syftar till att säkerställa att EU:s agerande främjar mänskliga rättigheter, mångfald och interkulturell dialog samtidigt som subsidiaritets- och komplementaritetsprinciperna¹ respekteras och den politiska samstämmigheten bevaras genom att främja kultur inom befintliga samarbetsramar² (den första pelaren).

Som en del av den föreslagna EU-strategin för kulturella förbindelser föreslår kommissionen och den höga representanten tre insatsvägar för att utveckla de internationella kulturella förbindelserna med partnerländerna (den andra pelaren):

- stödja kultur som en motor för hållbar social och ekonomisk utveckling
- främja kultur och interkulturell dialog för fredliga förbindelser mellan folkgrupper
- förstärka samarbetet om kulturarv.³

Att stödja kultur som en motor för hållbar social och ekonomisk utveckling innebär bl.a. att stödja utformningen av kulturpolitik genom t.ex. erfarenhetsutbyte inom bilaterala eller multilaterala dialogstrukturer samt att stärka de kulturella och kreativa industrierna. Detta kan ske genom t.ex. kreativa nav och kluster⁴, utveckling av entreprenörskap och färdigheter och stöd till små och medelstora företag. EU-kommissionen påtalar vidare vikten av att stödja lokala myndigheters roll i partnerländerna genom att t.ex. stödja

¹ Enligt artikel 6 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ska unionen ha befogenhet att vidta åtgärder för att stödja, samordna eller komplettera medlemsstaternas åtgärder på kulturområdet. I artikel 167.3 i EUF-fördraget anges att unionen och medlemsstaterna ska främja samarbetet med tredjeländer och behöriga internationella institutioner på det kulturella området. Enligt artikel 167.4 i EUF-fördraget ska unionen dessutom beakta de kulturella aspekterna då den handlar enligt andra bestämmelser i fördragen.

² Befintliga samarbetsramar är t.ex. programmet Kreativa Europa som bl.a. syftar till att främja Europas kulturarv och stärka konkurrenskraften för de kulturella och kreativa sektorerna i Europa. Programmet är också öppet för bilateralt eller multilateralt samarbete med tredjeländer. Här kan vidare nämnas de geografiska ramarna för samarbete som hänförs till utvidgningspolitiken, den europeiska grannskapspolitiken med Europas närmaste grannar samt utvecklingssamarbetet, bl.a. samarbete med utvecklingsländer och det nyligen inrättade panafrikanska partnerskapsprogrammet mellan EU och Afrika.

³ Kommissionen skriver i sitt meddelande En integrerad kulturarvsstrategi för Europa (KOM(2014) 477 slutlig) att samarbete om kulturarv spelar en viktig roll i de internationella förbindelserna och i utvecklingspolitiken. I meddelandet bekräftade EU sitt åtagande att skydda kulturarvet i samarbete med organisationer som Europarådet och Unesco.

⁴ Här nämns bl.a. Asien-Europastiftelsen som medfinansieras av EU och som stöder kulturella och kreativa nav för Asien och Europa inom ramen för programmet Kreativa nätverk samt att EU från 2016 stöder ett EU-pilotprojekt, Nätverk mellan unga kreativa och kulturella entreprenörer från EU och tredjeländer.

kulturell partnersamverkan och med erfarenhetsutbyten om kulturhuvudstäder.

Att främja kultur och interkulturell dialog för fredliga förbindelser mellan folkgrupper innebär att stödja samarbete mellan kulturaktörer, t.ex. uppmontra deltagande i Kreativa Europa, främja kultur inom det östliga partnerskapet eller stödja Anna Lindh-stiftelsen, eller främja fredsbyggande genom interkulturell dialog mellan exempelvis ungdomar eller utbildning av valobservatörer och personal i samband med civila stabiliseringsinsatser⁵.

Samarbetet om kulturarv kan förstärkas genom forskning om kulturarv, bekämpning av handel⁶ samt skydd av kulturarv⁷.

I den tredje pelaren föreslås ett strategiskt tillvägagångssätt för EU:s kulturdiplomati, vilket bl.a. omfattar stärkt samarbete på EU-nivå, särskilt mellan EU-medlemsstaterna och EU-delegationerna⁸, och interkulturella utbyten för att främja EU:s olika kulturer. Som exempel på ett ökat EU-samarbete föreslås t.ex. mer samarbete med kulturinstitut, inrättandet av Europakulturhus och gemensamma EU-kulturevenemang. När det gäller interkulturella utbyten aviserar kommissionen ytterligare insatser för att bl.a. främja rörligheten bland forskare, utbyten mellan studenter och personal samt nätverk för före detta studenter, exempelvis via programmen Erasmus Mundus, Horisont 2020 och Europeiska volontärtjänsten.

Sammanfattande slutsatser

De tre pelarna, som föreslås som en del av en EU-strategi för internationella kulturella förbindelser, kommer enligt kommissionen att bidra till att ytterligare utveckla kommunikationskanalerna mellan folk och samhällen. Strategin kommer att bidra till att skapa de rätta förutsättningarna för kulturella och kreativa samhällen att fortsätta att växa och därmed skapa tillväxt och sysselsättning. Vidare kommer enligt kommissionen strategin att stärka skyddet och främjandet av kulturarvet, stimulera interkulturell dialog och

⁵ EU stöder processer för nationell försoning mellan folk och minoriteter. Här nämns Belgrad-Pristina-dialogen. I meddelandet aviseras vidare att EU kommer att öka sitt stöd till interkulturell dialog i situationer före och efter konflikter. I meddelandet framförs vidare att EU kommer att underlätta interkulturell dialog mellan ungdomsorganisationer i Europa och i andra länder. EU kommer särskilt att stödja den andra fasen av programmet Young Arab Voices (nu utvidgat till att omfatta Europa-Medelhavsområdet) med målet att fördjupa dialogen mellan unga ledare och företrädare för det civila samhället och motverka extremism och våldsamt radikaliserings.

⁶Kommissionen planerar ett lagstiftningsförslag för att reglera import av kulturvaror till EU baserat på resultaten av en undersökning som nyligen inlets för att identifiera luckor i de nationella lagstiftningarna (Åtgärdsplan för förstärkning av kampen mot finansiering av terrorism [KOM(2016) 50/2]). Kommissionen kommer att överväga en bredare strategi för att bekämpa finansiering av terrorism via olaglig handel med kulturvaror.

⁷Kommissionen kommer att bidra till de internationella insatserna, som leds av Unesco, för att inrätta en mekanism för akuta ingripanden för skydd av kulturarvsplatser. EU kommer att bidra med sakkunskap om bedömning av skador på kulturarv som ett led i återhämtningsåtgärder efter katastrofer och konflikter. EU:s regionala förvaltningsfond för insatser med anledning av krisen i Syrien kommer också att bidra till att skydda kulturarv och främja kulturell mångfald.

⁸Här nämns särskilt den kulturdiplomatiska plattform som inrättades i februari 2016 och som drivs av ett konsortium som bl.a. består av medlemsstaternas kulturinstitut.

fredsbyggande, stödja kulturproduktion och turism som drivkrafter för utveckling och ekonomisk tillväxt, och utbildning, forskning och vetenskap kommer att användas som hjälpmedel för dialog och utbyten. Enligt kommissionen bör dessa åtgärder i sin tur bidra till att göra Europeiska unionen till en starkare global aktör, en bättre internationell partner och en starkare drivkraft för hållbar utveckling, fred och ömsesidig förståelse.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka betydelsen av internationella kulturella förbindelser. I en allt mer globaliserad och komplex värld kan främjande av kulturpolitik innebära en skillnad och vara en drivkraft för fred och socioekonomisk utveckling. Utskottet delar kommissionens uppfattning att kulturell mångfald är en integrerad del av Europeiska unionens värden. Utskottet anser också att främjande av en mångfald av kulturyttringar kan bidra till att utveckla samhällets grundläggande värden såsom mänskliga rättigheter, jämställdhet, demokrati och yttrandefrihet såväl inom som utom Europa. Internationellt utbyte och samarbete är vidare centralt för utvecklingen och förnyelsen av kultur och konst inom ett land, såväl i Sverige som i andra länder. Kulturen stimuleras och utvecklas i mötet mellan olikheter. Det internationella utbytet ger nödvändiga impulser såväl till Sverige och svenskt kulturliv som till kulturlivet i övriga Europa och världen. Samhällets internationalisering bidrar således enligt utskottet till att ge kulturlivet bättre möjligheter att utvecklas. I sammanhanget kan nämnas att internationalisering och interkulturellt samarbete är en prioriterad uppgift inom kulturpolitiken och en viktig del när det gäller att uppnå de kulturpolitiska målen (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145).

Utskottet vill särskilt lyfta fram de tre huvudlinjer som föreslås i den andra pelaren för att utveckla det kulturella samarbetet med partnerländerna: att stödja kultur som en motor för hållbar social och ekonomisk utveckling, att främja kultur och interkulturell dialog för fredliga interkulturella förbindelser samt att förstärka samarbetet om kulturarv. Erfarenhetsutbyte och främjandearbete, interkulturell dialog via samarbetsprojekt, samhällsdebatt och kontakter mellan människor kan bidra till att hantera viktiga globala utmaningar, t.ex. att förebygga och lösa konflikter, motverka extremism samt främja integration. Samarbete, dialog och rörlighet, t.ex. mellan kulturaktörer och konstnärer, inom ramen för utbildning och forskning och inom det civila samhället, bidrar till att uppnå ovan nämnda mål.

Samtidigt som utskottet vill betona vikten av internationella kontakter inom kulturområdet och interkulturellt samarbete vill utskottet dock understryka att EU när det gäller kulturpolitiken enbart har befogenhet att stödja, samordna och komplettera medlemsstaternas åtgärder. Eventuella åtgärder får inte innebära någon harmonisering av medlemsstaternas regelverk. Åtgärderna får inte inkräkta på de enskilda staternas befogenheter. Utskottet vill också lyfta

fram de insatser som görs inom ramen för bl.a. Unesco och Europarådet och understryka vikten av att undvika dubbelarbete.

Utskottet konstaterar att rådet under det maltesiska ordförandeskapet under våren 2017 avser att avge rådsslutsatser om ett strategiskt förhållningssätt till internationella kulturella förbindelser. Frågan kommer att behandlas på ministerrådsmötet för utbildning, ungdomar, kultur och idrott i maj 2017.

Därmed föreslår utskottet att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Särskilt yttrande

Mot en EU-strategi för internationella kulturella förbindelser (SD)

Aron Emilsson (SD) och Angelika Bengtsson (SD) anför:

Sverigedemokraterna förespråkar frivilligt kulturellt utbyte och goda kulturella förbindelser länder emellan. Vi menar att förbindelser främst bör ske genom självständiga mellanstatliga samarbeten. Eftersom kulturfrågor är och fortsatt ska vara en nationell angelägenhet är det svårt att motivera en gemensam EU-strategi för internationella kulturella förbindelser.

Det betyder inte att vi anser att strategin i sin helhet är dålig, eller att vi är motståndare till de målsättningar som uttrycks i de tre pelarna. Vi anser det däremot vara svårt bedöma vidden och effekterna av strategin, och att dessa behöver klargöras tydligare. Många av de förslag som läggs fram bör kunna genomföras utan Europeiska unionens inblandning och vill Sverige exempelvis samarbeta med andra länder genom att inrätta kulturhus så är Sverige och andra nationer fullt kapabla att ta initiativ till denna form av samarbeten på egen hand.

BILAGA

Förteckning över granskade dokument

Europeiska kommissionens meddelande till Europaparlamentet och rådet Mot en EU-strategi för internationella kulturella förbindelser (JOIN(2016) 29 slutlig).